

„ZA MUNDUREM, PANNY SZNUREM?” - ROLA I MOC ODDZIAŁYWANIA MUNDURU LEŚNIKA

Wioletta Hoffman, Andrzej Mariusz Radecki

Streszczenie

Słownikowa definicja munduru określa go jako ubiór wyróżniający członków określonej organizacji społecznej, formacji wojskowej lub grupy zawodowej. Stare porzekadło przytoczone w tytule przekonuje nas o tym, że strój ten ma siłę afrodyzjaku. I jak wiadomo działa nie tylko na przysłowiowe panny, ale i mężatki, panów, chłopaków – generalnie na wszystkich. Światowej sławy naukowiec, profesor psychologii społecznej Robert Cialdini napisał w jednej ze swoich książek, że ubranie – podobnie jak tytuły – jest symbolem autorytetu, mogącym wyzwolić wręcz mechaniczną uległość. Doświadczenia udowodniły, że szczególnie uniform sprzyja wywieraniu wpływu na otoczenie. Żołnierz, strażak, policjant, górnik czy leśnik to zawody, o których marzy młodzież. Częścią tej magnetycznej siły jest zapewne mundur. Co więc powoduje tę siłę? Co wyróżnia mundur leśnika? Jaki był, jaki jest, jaki będzie? Jak go nosimy? Czy wykorzystujemy w naszych kontaktach ze społeczeństwem wszystkie atuty munduru? Na te i inne pytania spróbują odpowiedzieć prelegenci z Ośrodka Rozwojowo-Wdrożeniowego Lasów Państwowych w Bedoniu (ORWLP), którzy wraz ze specjalnym zespołem powołanym przez dyrektora generalnego Lasów Państwowych (LP) wypracowują przyszły wygląd ubioru zawodowego leśnika.

Słowa kluczowe: mundur, Lasy Państwowe, komunikacja wizualna, savoir vivre

“SO SMART IN THEIR FINE UNIFORMS...” – THE IMPORTANCE AND POWER OF THE FORESTER’S UNIFORM

Abstract

Dictionary definition of a uniform describes it as the standardized dress distinctive for members of a given social organization, military forces or professional group.

An old saying quoted in the title convinces us that the uniform possesses the powers of aphrodisiac affecting not only women but also men and boys – in fact, everyone. Robert Cialdini, renowned scientist and social psychologist, claimed that clothing – like titles and honors – is the symbol of authority that can reveal almost mechanical subjection. It is proven that especially the uniform favors affecting the surroundings. Soldier, fireman, miner, or forester, are the professions that are dreamed about in the childhood. A part of this magnetism surely is the uniform. What is then the source of such power? What is so unique about the forester’s uniform? How did it

look in the past, how does it now, and how will it be? How do we wear it? Do we use all its attributes in our contacts with society? Those and other questions are being answered by the speakers from Research and Development Center of State Forests in Bedoń (ORWLP), who, assisted by the special team founded by the General Director of SF, work out future outlook of professional forester's uniform.

Key words: uniform, State Forests, visual communication, savoir vivre

Tradycja, przepisy prawne

Codziennie wychodząc do pracy zakładam na siebie mój leśny mundur. Na 27 lat stażu w PGL LP na palcach jednej ręki policzyłbym dni, w których byłem w firmie po cywilnemu. Zaliczam tu również czasy, kiedy pracowałem na stanowiskach nie-wchodzących do Służby Leśnej, jak i przed wyodrębnieniem tej grupy zawodowej. Otwierając szafę widzę z jednej strony zielone mundury, a z drugiej białe koszule. Kocham mój mundur. Był jednym z elementów, który wpłynął na wybór mojego zawodu. Wiem, że wśród leśników nie jestem z tym wyznaniem zbyt oryginalny. Kupując prywatne dżinsy z przyzwyczajenia też wybieram zielone lub w zbliżonym kolorze. Obecnie sprawami wzorca munduru leśnika zajmują się również zawodowo. W jakimś stopniu pomaga mi w tym doświadczenie służby wojskowej i pamięć różnych regulaminów normujących zerojedynkowo żołnierskie zachowania.

Zwrot sztuka uwodzenia w edukacji leśnej użyty w tytule konferencji zainspirował mnie i Koleżankę nadzorującą w ORWLP w Bedoniu realizację zlecenia mundurowego do posłużenia się starym porzekadłem „za mundurem, panny sznurem”. Wynika z niego, że mundur ma siłę afrodyzjaku i jak wiadomo działa nie tylko na panny, ale i na mężatki, panów, chłopaków – generalnie na wszystkich.

Słownikowa definicja munduru określa go jako regulowany przepisami ubiór wyróżniający członków określonej organizacji społecznej, formacji wojskowej lub grupy zawodowej (Słownik 2008). Widzimy więc, że aby strój mógł być nazwany mundurem powinien być zgodny z przepisami normującymi jego wygląd, kompletność, oznaki, jakość, przeznaczenie oraz określającymi osoby uprawnione do jego noszenia.

Światowej sławy naukowiec, profesor psychologii społecznej Robert Cialdini napisał w jednej ze swoich książek, że ubranie podobnie jak tytuły, jest symbolem aurytety, mogącym wyzwolić wręcz mechaniczną uległość (Cialdini 2007). Doświadczenia udowodniły, że uniform sprzyja wywieraniu wpływu na otoczenie nawet w okresie pokoju. Mundur kojarzy się od zamierzchłych czasów z obrońcami Ojczyzny. Jest w nim magnetyzm przyciągający wzrok, budzi zaciekawienie, respekt, uprzejmość, uczynność. Z praktyki wiemy, że niektóre sprawy w mundurze „łatwiej się załatwia”. Nawet płacąc na stacjach benzynowych kartą kredytową zauważam, że

gdy jestem w mundurze sprzedawca często oddaje mi plastik przed parafowaniem wydruku – rezygnuje z porównania podpisów.

Lasy Państwowe przeznaczają na pokrycie kosztów umundurowania corocznie kilkanaście milionów złotych. Firma oczekuje, że te środki zapewnią jej właściwą reprezentację, wyróżnią pracowników, zwizualizują ich ochronę prawną podczas wykonywania obowiązków służbowych, zabezpieczą fizycznie pracowników przed uciążliwościami i niebezpieczeństwami występującymi w środowisku pracy.

Od munduru oczekuje się, aby był:

- ▶ ładny (powinien się podobać tym, którzy go noszą oraz tym, którzy patrzą na leśników);
- ▶ wygodny (powinien zapewniać swobodę ruchów w lesie, w samochodzie, w biurze);
- ▶ ergonomiczny (powinien dawać komfort termiczny pracownikowi),
- ▶ rozpoznawalny (jednolitość wzorca i oznaki powinny jednoznacznie identyfikować społecznie daną grupę zawodową),
- ▶ trwałe (leśnicy działają w bardzo zróżnicowanych warunkach – od pracy w pomieszczeniach, po udział w gaszeniu pożarów lasu – odzież powinna sprostać tym oczekiwaniom).

Wiemy, że nie istnieje uniwersalny wzorec piękna, a więc dość trudno pogodzić gusty kilkunastu tysięcy pracowników Lasów Państwowych i ogromnej rzeszy obserwatorów. Technologia produkcji i jakość materiałów nie zawsze jest w stanie sprostać zróżnicowanym oczekiwaniom odbiorców, a nawet jeśli jest to już możliwe to na przeszkodzie stoi konieczność formalnej aktualizacji wzorca lub wyasygnowania większych niż dotychczas pieniędzy. Od użytkowników mundurów oczekuje się, że będą je nosili z dumą wynikającą z pracy w Lasach Państwowych oraz z przynależności do grupy zawodowej leśników a także z chlubnych tradycji.

Z materiałów zgromadzonych w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie wynika, że historia polskiego munduru leśnego ma prawie dwieście lat. Obecny wygląd munduru leśnika określało początkowo rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 1998 r. oraz uszczegóławiające zarządzenia dyrektora generalnego LP, a następnie znowelizowane rozporządzenie ministra środowiska z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie wzoru mundurów leśnika i oznak dla osób uprawnionych do ich noszenia, Dziennik Ustaw RP nr 51 z 23 marca 2007 r. Wzorec mundurów został również upowszechniony za pomocą Katalogu Mundurów Leśnika oraz na stronach internetowych ORWLP: www.bedon.lasy.gov.pl.

Z ustawy o lasach (USTAWA o lasach 1991) wynika prawo (Art. 35a) do noszenia mundurów przez pracowników PGL LP, ale i obowiązek (Art. 46) noszenia munduru przez pracowników Służby Leśnej w trakcie wykonywania czynności służbowych.

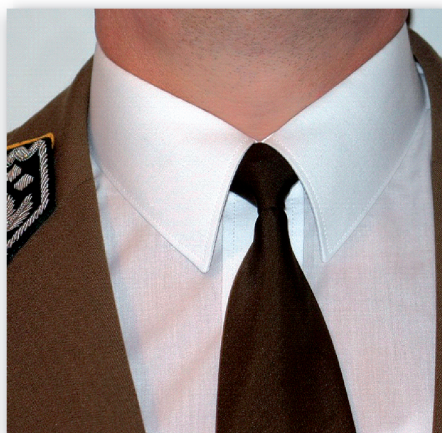
Artykuł 46 ustawy stanowi, że pracownicy Służby Leśnej przy wykonywaniu obowiązków służbowych korzystają z ochrony prawnej, przewidzianej w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych. Mundur jest widocznym dla otoczenia komunikatem o przysługującej ochronie.

Mówi się, że „nie szata zdobi człowieka” – nie należy ponoć oceniać ludzi po stroju, ale mówi się również „jak nas widzą, tak nas piszą”. A jak nas powinni widzieć w mundurze? Mundur powinien być zgodny ze wzorcem, kompletny – wtedy będziemy tworzyć wspólny wizerunek i będziemy rozpoznawalni, powinien być dopasowany do sylwetki kobiety lub mężczyzny, powinien być czysty, wyprasowany, bez obcych zapachów, a buty powinny być wyczyszczone. Pracownik w mundurze powinien mieć dobrze utrzymane włosy (fot. 1.), mężczyźni wygoloną twarz lub zadbane zarost, dobrze wywiązany krawat (fot. 2.), „zdrowy” oddech, zadbane dłonie.

Fot. 1. Właściwie utrzymane włosy
(archiwum ORWLP w Bedoniu)

*Photo 1. Correct hairstyle
(archive, ORWLP in Bedoń)*

Fot. 2. Starannie wywiązany krawat
(archiwum ORWLP w Bedoniu)

*Photo 2. Well knotted neck tie
(archive, ORWLP in Bedoń)*

Wskazane, aby pracownik mundurowy znał podstawy *savoir vivre*, choćby po to, aby wiedzieć, że chusteczka musi być czysta i nosi się ją w lewej kieszeni spodni albo w prawej wewnętrznej kieszeni marynarki (Pietkiewicz 1997).

Postawa leśnika powinna być dumna, wyprostowana i pewna, twarz uśmiechnięta, słownictwo nienaganne, zachowanie uprzejme. Zasad mundurowego zachowania trzeba będzie w najbliższej przyszłości specjalnie uczyć leśników – od kilku dni mamy armię zawodową, wojsko już nam nie odda tej przysługi.

Dzisiejsza praktyka, oczekiwania

Hm... Mamy więc ustalone standardy umundurowania, znamy zasady noszenia mundurów, wiemy również czego należy unikać będąc w mundurze. A jak to wygląda w praktyce?

Nie trzeba szukać daleko. Wystarczy udać się na najbliższe spotkanie leśników: naradę, konferencję, zjazd. Wystarczy przejść się korytarzem jakiegokolwiek leśnej jednostki organizacyjnej, żeby przekonać się jak rzadko spotkać można poprawnie, zgodnie z obowiązującym wzorcem, ubranego leśnika czy leśniczkę. Wydawać by się mogło, że ilu nosicielei mundurów, tyle niemalże pomysłów na jego „ulepszenie”. Indywidualizm leśników w tej kwestii i ich pomysłowość nie znają granic. I nie myślę tu tylko o powszechnym zakładaniu zielonej koszuli pod marynarkę munduru wyjściowego (zgodnie z wzorcem powinna być biała), ale o dość swobodnym łączeniu elementów munduru codziennego z wyjściowym lub terenowym. Równie często spotkać można przeróżne kombinacje odzieży mundurowej z cywilną (zgodnie z regulacją Zarządzenia Dyrektora Generalnego LP Nr 57 z 1999 r. takie zestawianie odzieży jest niedopuszczalne).

Całą epopeję napisać by można o krawatach – przeróżnych, we wszystkich odcieniach zieleni i innych kolorów, z całą niemalże fauną leśną i polną na nich wyobrażoną. A przecież wzorec krawatu dla leśnika określono jednoznacznie: ciemnozielony, gładki. Podobnie z butami. Wystarczy porównać zamieszczone poniżej zdjęcia z jednego tylko służbowego spotkania leśników z obowiązującym wzorcem (fot. 3).

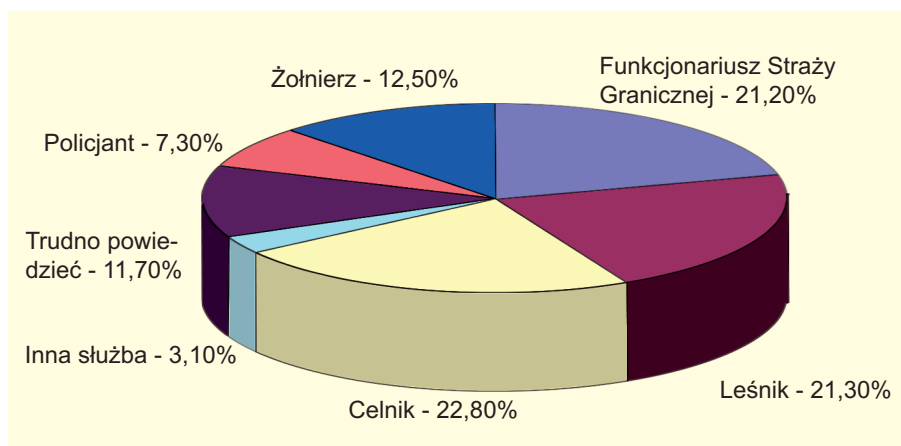
Przyczyn takiego stanu rzeczy jest zapewne wiele. Jedną z ważniejszych jest jakość mundurów. Nie zapominajmy, że obowiązujący wzorec został opracowany ponad 10 lat temu. Od tamtego czasu wiele zmieniło się w modzie, a także w technice i technologii produkcji materiałów. Dotyczy to w szczególności odzieży terenowej. Dość powszechne są narzekania leśników na stosowane obecnie tkaniny i dzianiny – zbyt mało przepuszczalne, powodujące uczucie dyskomfortu u noszących je osób. Wiele do życzenia pozostawia często jakość wykończeń zamków i kieszeni, pilingujące się swetry i marszczące marynarki. Potwierdzają to sondaże ankietowe prowadzone od kilku lat przez ORWLP w Bedoniu wśród leśników.

Wszystko wskazuje więc to, że przyszedł czas na zmianę. Odpowiedzią na tę potrzebę czasu jest powołanie przez dyrektora generalnego LP zespołu zadaniowego, którego celem jest opracowanie nowego wzorca mundurów leśnika. Pierwszymi decyzjami zespołu było zapytanie o zdanie w kwestii mundurów dwóch kluczowych dla sprawy grup respondentów: przedstawicieli społeczeństwa oraz samych leśników.

Fot. 3. Ach te buty, buty, buty ... (archiwum ORW LP)
Photo 3. Oh, shoes, those shoes... (Archive, ORWLP in Bedoń)

Badania opinii społecznej zostały przeprowadzone przez warszawskie Centrum Badania Opinii Społecznej. Ze względu na ramy niniejszego opracowania oczywiście trudno przytoczyć ich wyniki w całości. W wielkim skrócie można stwierdzić, że ogółowi społeczeństwa mundury leśników są dość słabo znane. Znajomość tych mundurów deklaruje około 60% pytanym. Wśród tych, którzy rozpoznają te mundury, po ok. 21-22% określa je jako mundury leśników, celników lub Służby Granicznej.

Ryc.1. Z funkcjonariuszem jakiej służby kojarzy się Panu/Pani ten mundur? Wynik badań CBOS dotyczących rozpoznawalności mundurów wyjściowych leśnika

Fig. 1. What service functionary do you associate this uniform with? Results of CBOS poll held on recognition of forester's service dress

Jeszcze gorzej wygląda rozpoznawalność mundurów terenowych. Prawie połowa badanych określa je jako mundury wojskowe. Natomiast na pytanie o to, jak powinien wyglądać leśnik?, ponad 70% respondentów odpowiada, że chcieliby widzieć ich ubranych w jednolite stroje zapewniające wygodę pracy w lesie i wyróżniające tę grupę zawodową spośród innych służb. Nie mają to być jednak stroje o charakterze mundurów w typie wojskowym. Ciekawą jest kwestia stosunku do służb leśnych. Leśnicy cieszą się sympatią społeczeństwa – zapytani o uczucia wzbudzone przez spotkanego w lesie leśnika badani w zdecydowanej większości wskazywali odpowiedzi o charakterze pozytywnym. Dominującym uczuciem jest poczucie bezpieczeństwa, wskazane przez co drugiego respondenta wśród ogółu badanych. Co piąta osoba mówi w tym kontekście o sympatii, co trzecia – o zaufaniu. Niestety, tylko 1% kojarzy leśnika z przedstawicielem nowoczesnej firmy. Jaki wpływ na takie postrzeganie leśników mają noszone przez nich mundury? Z pewnością niemały.

Trwają badania potrzeb i preferencji wśród leśników – przyszłych użytkowników mundurów. Wyniki będą znane na początku roku 2009 i, obok badań CBOS-u,

w znaczący sposób wpłyną na decyzje o wyglądzie nowego wzorca mundurów leśnika.

Na zakończenie jeszcze ciekawostka. Na potrzeby zespołu zadaniowego ORWLP w Bedoniu zapytał leśników lasów państwowych w innych krajach o noszone przez nich mundury. Okazało się, że w większości krajów Europy Zachodniej zrezygnowano z tego atrybutu służb leśnych (np. w Finlandii, Szwajcarii, Austrii, Irlandii). W nielicznych (Irlandia Północna, Szwecja) zdecydowano się na pozostawienie tylko nielicznych elementów odzieży wyróżniających leśników. Są to zwykle dodatki o nieformalnym charakterze: krawaty z logo firmy, bluzy polarowe, czapeczki, kurтки przeciwdeszczowe itp. Taki sposób postępowania tłumaczony jest zwykle względami oszczędnościowymi. W Niemczech leśnicy ubierają się w specjalnie zaprojektowane

Fot. 4. Ubiorzy terenowe leśników z Nadrenii Palatynatu (archiwum KWF Niemcy)
Photo. 4. Field uniforms of foresters from Rhineland-Palatinate (archive of KWF, Germany)

dla nich stroje, w których wykorzystano najnowocześniejsze zdobycze techniki i wzornictwo nawiązujące do współczesnej odzieży turystycznej. Zrezygowano również z tradycyjnej oliwkowej zieleni na rzecz innych barw z licznymi elementami odblaskowymi.

Mundurzy leśne naszych najbliższych sąsiadów (Rosja, Litwa, Słowacja, Ukraina) bardzo przypominają nasze i to zarówno pod względem kroju, jak i kolorystyki, prezentacji dystynkcji oraz zastosowanych rozwiązań materiałowych.

Literatura

Cialdini R. 2007: *Wywieranie wpływu na ludzi, teoria i praktyka*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.

Pietkiewicz E. 1997: *Savoir vivre dla każdego*. Świat Książki, Warszawa.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 marca 2007 roku w sprawie wzoru mundurów leśnika i oznak dla osób uprawnionych do ich noszenia, (D.U. nr 51 z 2007 r.).

Słownik języka polskiego-komputerowy 2008. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. Dz. U. nr 101 z 1991 r., poz. 444 z późn. zm.

ZARZĄDZENIE NR 57 DGLP z dnia 31 maja 1999 r. w sprawie wprowadzenia wzorcowych mundurów leśnika, przedmiotów uzupełniających do mundurów leśnika oraz oznak dla osób uprawnionych do ich noszenia

Centrum Badania Opinii Społecznej. 2008: *Umundurowanie leśników – znajomość i preferencje*. Raport z badań ilościowych. Warszawa.

www.bedon.lasy.gov.pl

Wioletta Hoffman

Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy
Lasów Państwowych
w Bedoniu
w.hoffman@orwlp.com.pl

Andrzej Mariusz Radecki

Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy
Lasów Państwowych
w Bedoniu
dyrektor@orwlp.com.pl